

Viatge submarí a les lletres i les arts

crònica

Els interessats en les publicacions de literatura i d'art que han aparegut als Països Catalans des del 1968 fins ara seguint camins alternatius a la distribució habitual del sector editorial hauran tingut l'oportunitat de poder visitar —del 19 de març al 13 d'abril, a la cèntrica sala Girona de la Fundació «la Caixa»— a la ciutat de Girona *Literatures submergides*. Aquesta exposició, organitzada pel KRTU i la Institució de les Lletres Catalanes de la Generalitat de Catalunya, s'havia pogut veure ja abans a Reus —on van tenir lloc unes molt interessants jornades sobre el tema objecte de la mostra— i a Barcelona. Acompanyada d'un excel·lent llibre-catàleg de 172 pàgines que inclou 125 il·lustracions en color, abasta el període 1968-1991 i fa inventari de 169

la recessió que s'experimenta en el món d'aquestes publicacions més o menys *marginals*, més o menys *submergides*. El procés que s'ha produït en l'activitat en aquest camp per part de les publicacions de les terres de Girona n'és un botó de mostra. El panorama actual és molt minso, sobretot si es compara amb l'aportació d'aquestes comarques en la dècada dels 80.

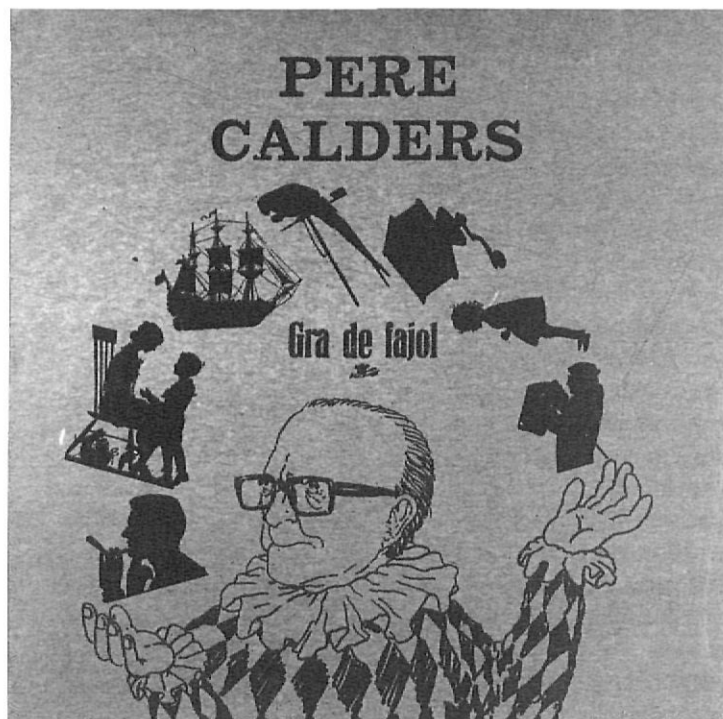
Les cinc publicacions de les terres de Girona considerades periòdiques —de fet, sortien cada quan podien— que es relacionen en el catàleg són ja mortes i enterrades, i de moment no se'n preveu la resurrecció i tampoc no s'albira cap esperança que n'apareguin de noves que compleixin una funció semblant a la que van assumir *Gra de Fajol*, *Quart Creixent*, *L'Estruç*, *Quiern* i *972*. Els *Fulls de la Revista de Girona* queden, doncs, com a únic aplec periòdic de textos literaris editat des d'aquestes contrades.

Gra de Fajol va resistir, des d'Olot, des del 1980 fins al 1985. Va servir de plataforma d'expressió de l'avantguarda creativa de la Garrotxa i va ser el mitjà on van publicar alguns dels seus primers articles des de Gerard Quintana, el cantant de Sopa de Cabra, quan el grup encara havia de néixer, fins a la periodista especialitzada en temes culturals Imma Merino. Va tenir col·laboradors de luxe i va dedicar números monogràfics a Miquel Martí i Pol, Pere Calders i Josep Romeu, entre altres. Deixa per a la història un llegat d'11 números imaginatius, alguns dels quals són memorables.

publicacions periòdiques, 256 edicions d'aparició no regular, i 39 col·leccions de llibres i *plaquettes* que tenen en comú el fet que el seu tiratge era limitat; la seva finalitat, no comercial; i el seu plantejament creatiu, interdisciplinar.

La primera constatació que s'imposa després d'una mirada a bell ull del material recollit és la tendència a

Monogràfic dedicat a Pere Calders. Va ser el desè i penúltim número de *Gra de Fajol*, revista que es va publicar a Olot entre el 1980 i el 1985.

Quart Creixent, impulsat pel poeta Gabriel Planella també des d'Olot, només va durar del 1981 al 1982, període en què va treure 3 números. Una vida breu, però que ha deixat petja. Ja en el primer número es podia trobar des d'una interessant introducció als *haikús* fins a un petit estudi sobre un poema de Gabriel Ferrater, passant, entre altres textos, per una *Crida als Poetes Catalans* escrita per Joan Vinyoli, un dels autors que més van influir els responsables d'aquesta revista de poesia.

També d'Olot era *Quèrn*, que l'actiu Narcís Sellas va comandar entre el 1986 i el 1989, en un moment en què aquest tipus de publicacions literàries potser tenia, paradoxalment, més dificultats per arribar al seu possible lector que altres aventures anteriors.

El número 1 de la revista de poesia Quart Creixent, editada a Olot, va durar del 1981 al 1982 i va publicar 3 números.

Botxenski i companyia, narració de Josep Maria Fonalleras publicada com a número 6 de la col·lecció de plaquettes *Senhal*, que es continua editant a Girona.

Tirava 200 exemplars i va editar 6 números.

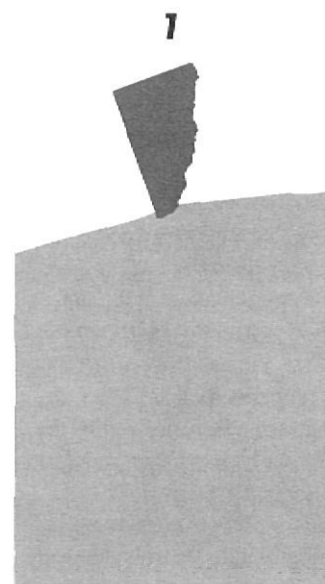
La més constant de les revistes literàries editades a les comarques septentrionals de Catalunya ha estat *L'Estruç*.

Aixoplugada inicialment per l'ADAC —llavors Associació d'Ex-alumnes de Català, ara Ateneu d'Acció Cultural—, va néixer a Girona el 1981, sota l'impuls de Pep Vila i d'Enric Prat. Va desaparèixer el 1985, després d'haver posat en circulació 24 números d'un interès global més que remarcable: des d'originals de Joan Brossa o Miquel Martí i Pol, fins a traduccions de Pessoa, Pasolini, Eco, Pavese, Yourcenar, Ferreira, etc.

Nascut el 1987 a Girona, 972, que havia estat concebut com un *magazine* cultural, va plegar quan començava a ser conegut. Intentava cobrir un espai verge en llengua catalana —contenia, per exemple, abundants referències al rock internacional del moment—, però globalment estava menys ben acabat que altres publicacions de les terres de Girona que, amb un criteri semblant a l'adoptat per incloure-hi 972, s'haurien pogut aplegar a l'exposició i el catàleg de *Literatures submergides*, com *Papers Empordanesos*.

Una menció d'honor es mereixeria la col·lecció de plaquettes *Senhal*, que entre el 1984 i el 1987 va oferir 8 títols. Sortosament —¿serà aquesta l'única nota d'optimisme del nostre present submergit?—, el tàndem Pep Vila-Enric Prat, aquest cop amb el suport del nord-català Patrick Gifreu, l'han represa aquesta primavera amb

QUART CREIXENT

REVISTA • DE • POESIA

un recull de poemes del selvatà Pep Pujol, il·lustrat amb gravats d'Ignasi Esteve.

També hauríem de deixar constància de 4 edicions no periòdiques a les terres de Girona que es relacionen a l'exposició i el catàleg. D'una banda, l'edició del 1970 d'*Amich de plor* de Narcís Comadira. De l'altra, tres productes figuerencs: *Costa Brava. Paisatge*, que la galeria Canaleta va publicar el 1982 a Joan Rabascall, i dos *plats de la cuina* de Josep Maria Joan i Rosa: la seva capsula amb 92 objectes funeraris *Descansa en pau. Símbols, rites, objectes funeraris* (1980) i la *Història de quan els nens neixien amb pèls a l'aixella*, que el 1983 va editar a Pere Noguera i Vicenç Altaió.

XEVI PLANAS

SENHAL

Les fotografies corresponen al llibre *The Hollywood Musical*, de Stanley Appelbaum. Dover Publications Inc. (N.Y., 1974).

La primera és un fotograma del film *The Cat and the Fiddle* (1934), de William K. Howard, amb Jeanette MacDonald i Ramon Novarro.

Botxenski i companyia

Narracions de Josep M. Fonalleras i Codony

6